

міжнародних стандартів систем управління якістю, адаптованих в Україні) : метод. рек. / КНДІСЕ. Київ, 2015. 76 с.

4. Про внесення змін до Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз: постановою Кабінету Міністрів України від 07.11.2013 № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/814-2013-%D0%BF#Text> (режим доступу 16.11.2023).

5. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Будко Т. В. та ін. Розроблення експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів, прийнятих в Україні) : метод. рек. / КНДІСЕ. Київ, 2021. 144 с.

6. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

7. ДСТУ 1.2:2015. Національна стандартизація. Правила проведення робіт з Національної стандартизації. ДП «УкрНДНЦ»: Київ, 2015. URL: https://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/dstu_1_2_2015.pdf.

Полях Анатолій Михайлович,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОСНОВИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Військова агресія з боку росії докорінно змінила життя громадян нашої країни. Більша частина населення нашої держави вважає своїм обов'язком докласти максимум зусиль для звільнення зайнятих ворогом земель та скорішої перемоги.

В той же час, незважаючи на складний період, який проходить наша держава, реальною загрозою для національної безпеки держави й цілих народів залишається наркозлочинність, яка на даний час нібито відійшла на другий план. Контрабанда, виготовлення та збут наркотичних засобів, як елементи наркозлочинності, є одними з особливо небезпечних злочинів, боротьбі з яким слід приділяти особливу увагу.

Українськими вченими спільно з правоохоронними органами розроблені відповідні методики та програми, які дозволяють на належному рівні протидіяти розповсюдженню незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Поряд з цим, в інших країнах світу наявні методики та програми, які дозволяють ефективно протидіяти цьому негативному явищу й тому існує нагальна потреба звернути увагу на позитивний зарубіжний досвід та у разі необхідності запровадити його.

Наразі практично у всіх країнах світу існує комплекс законодавчих норм, які регулюють різні аспекти, пов'язані з протидією незаконному обігу наркотичних засобів, що обумовлено насамперед необхідністю державного контролю обігу наркотиків та наявністю міжнародно-правових зобов'язань на рівні міждержавних відносин.

Однією з країн, де на належному рівні налагоджено роботу щодо розслідування та протидії незаконному обігу наркотичних засобів є США, що відноситься до держав, які дотримуються жорсткої законодавчої політики у сфері контролю за обігом наркотиків.

За скоєння злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, в США встановлюються досить суворі заходи кримінального покарання, що у виняткових випадках передбачають застосування страти. Здійснюється жорсткий контроль за усіма видами наркотичних засобів, зосереджуються зусилля на протидії незаконному продажу наркотиків.

Відповідно до чинного законодавства США, розробка загальнодержавної антинаркотичної політики здійснюється під особистим контролем Президента країни, який формує національну антинаркотичну стратегію та щорічно визначає її основні завдання та пріоритетні напрямки діяльності.

Ключове місце у діяльності правоохоронних органів США займають оперативно-розшукові методи, оскільки співробітники поліцейських відомств виступають не тільки як суб'єкти оперативно-розшукової діяльності, а й одночасно як слідчі. Це зумовлено відсутністю у правоохоронній системі США будь-якого законодавчого розмежування між оперативно-розшуковими заходами та слідчими діями, а також відсутністю процесуальної стадії попереднього розслідування.

Процес розслідування злочинів у США – це проведення негласних оперативно-розшукових дій, без участі адвоката, без повідомлення підозрюваних осіб про їх проведення (виключенням є лише пред'явлення підозрюваній особі ордера на обшук). В рамках такого процесу відбувається формування процесуальних доказів, які згодом подаються до судових органів, після чого вони вивчаються та оцінюються у рамках судового процесу. Поліцейська оперативно-розшукова тактика протидії незаконному обігу наркотичних засобів у США складається з таких основних оперативно-розшукових дій: використання агентів, зовнішнє спостереження, перехоплення та прослуховування переговорів.

Результати вищезазначених негласних методів роботи американської поліції надалі не лише стають доказами у справах про незаконний обіг наркотиків, але й є підставами для проведення інших оперативно-слідчих заходів. Так, повідомлення інформатора про те, що конкретна особа зберігає у себе вдома наркотики, є підставою для отримання ордера на обшук, а запис прослуханих телефонних розмов використовується як доказ проти обвинуваченого.

Використання інформаторів під час проведення будь-яких оперативно-розшукових заходів регламентується Інструктивним листом Генерального Аторнея США від 15 грудня 1976 р. [1]. Надалі інформатори, як особи з числа громадян, так і штатні співробітники поліції, беруть участь у судовому процесі з боку обвинувачення, де дають свідчення про факти, які стали їм відомі під час проведення оперативно-розшукових заходів, та викривають підсудних в інкримінованих їм протиправних діяннях, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів.

Також слід зазначити, що участь інформаторів у судових процесах США здійснюється виключно у гласному порядку та, на відміну від правових положень українського законодавства (див.: ч. 10 ст. 352 КПК України), засекречення особи – інформатора при дачі ним свідчень у суді не передбачено. Водночас, згідно з положеннями Закону «Про контроль над організованою злочинністю» 1970 року, Генеральний прокурор Сполучених Штатів має право вживати відповідних заходів щодо забезпечення безпеки свідків звинувачення та членів їхніх сімей у справах про організовану злочинність, у тому числі й незаконний обіг наркотиків. Такі свідки у передбаченому законом порядку забезпечуються документами щодо зміни установчих даних та, за необхідності, здійснюють зміну місця проживання за рахунок коштів державного бюджету.

У США до основних суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, які використовують спеціальні, переважно негласного характеру, прийоми та способи боротьби з наркотиками поряд з поліцією та Федеральним бюро розслідувань (далі – ФБР) слід також віднести Управління по боротьбі з наркотиками (далі –УБН), що входить до складу Міністерства юстиції США [2]. УБН було створено 1 липня 1973 року. УБН є федеральним правоохоронним органом США, якому доручено боротися з незаконним обігом та розповсюдженням наркотиків. Воно також є провідним агентством із внутрішнього забезпечення дотримання закону про контрольовані речовини, поділяючи паралельну юрисдикцію з ФБР, а також несе виняткову відповідальність за координацію та проведення розслідувань у справах про наркотики як усередині країни, так і за кордоном.

УБН США є органом, який застосовує федеральне законодавство про речовини з обмеженим обігом шляхом розслідування діяльності передбачуваних чи підозрюваних великих наркаторговців. УБН є відповідальним за регулювання законної діяльності з реалізації речовин з обмеженим обігом. Агенти, які відстежують потрапляння наркотиків у мережу злочинного наркобізнесу, вивчають бухгалтерську звітність оптових наркаторговців, постачальників та виробників наркотиків. Вони перевіряють записи та споруди, що належать великим виробникам і продавцям наркотиків, розслідують випадки «перекачування» наркотиків з легальних джерел у незаконний обіг.

Також в УБН є діючі агенти в інших країнах, де їх завданням є забезпечення співпраці у боротьбі з незаконним наркообігом, що ведеться на міжнародному рівні, та надання допомоги у спеціалізованій підготовці співробітників правоохоронних органів іноземних держав [3].

Список використаних джерел

1. Руководство для судебного клерка. Федеральный судебный центр 2007. URL: www.undp.org/files/migration/un_uzb_Law_Clerk_Handbook.

2. Теж саме.

3. Офіційний сайт Управління по боротьбі з наркотиками Міністерства юстиції США. URL: <https://www.dea.gov/mission>.

Свобода Євгенія Юрїївна,

професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Михальчук Тетяна Володимирівна,

доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ЗД ДОКУМЕНТУВАННЯ СЛІДІВ ВЗУТТЯ

Найбільш поширеними видами доказів, які можуть пов'язати конкретну особу з місцем злочину, є сліди рук і сліди взуття. Багато злочинців одягають маски, щоб приховати обличчя, і користуються рукавичками, щоб не залишати сліди рук.

Тим не менш, дуже рідко злочинці прикривають або навіть намагаються змінити сліди взуття. Ось чому практично кожне місце злочину заповнене доказами слідів взуття, які можуть безпосередньо «прив'язати» підозрюваного до злочину.

Якщо задокументувати та зібрати належним чином, такі докази можуть надати велику кількість деталей, крім ідентифікації підозрюваного, навіть дозволяючи реконструювати частину самого злочину: тип, марку, розмір і конкретну модель взуття, кількість підозрюваних, шляхи підходу та відходу до місця злочину.

Сліди взуття є одними із найбільш «крихких» доказів, знайдених на місці злочину або поблизу нього. Отже, їх потрібно зафіксувати та негайно зібрати, особливо якщо вони знаходяться на вулиці та вразливі до природних змін, не кажучи вже про ризик ушкодження перехожими та іншими особами.

Серйозним недоліком традиційного методу вилучення об'ємних слідів взуття – виготовлення зліпків – є те, що це інтенсивний контактний, деструктивний процес, що означає, що є лише один шанс,